

เต็มกำม นิทานซินเดอเรลลา:
การรื้อสร้างความเป็นผู้หญิงในโลกสังคมนิยมเวียดนาม
“Tám Cám”, Vietnamese Fairy Tale of Cinderella:
The De-Construction of the Femininity
in the Socialist Vietnam

ปฐม หงษ์สุวรรณ*
Pathom Hongsuwan

บทคัดย่อ

บทความนี้มุ่งศึกษาว่า นิทานเรื่องเต็มกำม หรือนิทานซินเดอเรลลาสำนวนเวียดนามซึ่งมีเนื้อหาแตกต่างจากซินเดอเรลลาที่ผู้คนส่วนใหญ่รู้จัก เพราะมีการปรุงแต่งเนื้อหาให้สอดคล้องกับอุดมการณ์ทางการเมืองในบริบทของประเทศสังคมนิยมเวียดนาม โดยมีเนื้อหาและเหตุการณ์ในเรื่องเล่าที่พยายามชี้ให้เห็นถึงความสุขของตัวละครที่เป็นจุดจบของเรื่องนั้น ไม่ได้เกิดจากความเป็นหญิงในแบบจารีตประเพณี แต่ทว่าเกิดจากความเป็นหญิงที่แสดงบทบาทหน้าที่ในแบบจารีตการเมือง ซึ่งสอดคล้องกับอุดมการณ์แห่งรัฐในระบบสังคมนิยม เนื้อเรื่องนิทานเต็มกำมถูกประกอบสร้างขึ้นจากปฏิสัมพันธ์ของวิถีคิดสำคัญสองแบบ คือ “ความเป็นสังคมนิยมจารีต” กับ “ผู้หญิงแนวชนบประเพณี” ซึ่งดู

---

* รองศาสตราจารย์ประจำภาควิชาภาษาไทยและภาษาตะวันออก คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม และผู้อำนวยการสถาบันวิจัยศิลปะและวัฒนธรรมอีสาน มหาวิทยาลัยมหาสารคาม. ติดต่อได้ที่: h.pathom@gmail.com

แตกต่างผิดเพี้ยนไปจากภาพของ “ความเป็นสังคมแบบใหม่” กับ “ผู้หญิงแนวการเมืองสังคมนิยม” ที่เน้นการต่อสู้เพื่อลดความเหลื่อมล้ำทางสังคม

คำสำคัญ: เต็มกำม; ซินเดอเรลลาเวียดนาม; การรื้อสร้าง; ความเป็นหญิง;
สังคมนิยม

Abstract

This article aims to explore the Cinderella fairy tale in a Vietnamese version called “Tấm Cám”. Its content is partly different from the typical version because the ideal of Vietnamese politics had been added in this modified Cinderella. According to this modified fairy tale, it tries to present a happy ending of a female character through femininity in political custom rather than traditional custom which corresponds to the ideal of Socialism. This story line was constructed from the interplay of “traditional society”/ “traditional femininity” and “modern society”/ “Socialism femininity”, which focus on the attack of the social inequality.

Keywords: Tấm Cám; Vietnamese Cinderella; de-construction; femininity;
socialism

บทนำ

หากกล่าวถึงนิทานเรื่องปลาบู่ทอง หลายคนคงไม่ปฏิเสธว่ารู้จักนิทานเรื่องนี้เป็นอย่างดี เพราะเป็นนิทานพื้นบ้านไทยที่มีการสืบทอดทั้งทางมุขปาฐะและลายลักษณ์มาจนปัจจุบัน โดยมีเนื้อเรื่องกล่าวถึงหญิงสาวกำพร้าที่ใช้ชีวิตอยู่กับแม่เลี้ยงและลูกเลี้ยงใจร้ายซึ่งหญิงสาวกำพร้านี้ถูกกลั่นแกล้ง แต่ด้วยคุณงามความดีของเธอจึงทำให้สิ่งศักดิ์สิทธิ์เห็นใจ สิ่งศักดิ์สิทธิ์ได้ปกป้องช่วยเหลือจนหญิงสาวกำพร้าผู้นี้ได้แต่งงานกับเจ้าชาย แล้วครองบ้านครองเมืองอย่างมีความสุข โครงเรื่องเช่นนี้มีความคล้ายกับนิทานสากลที่ผู้คนรู้จักกันทั่วโลก นั่นก็

คือเรื่องซินเดอเรลลา เพราะนิทานโครงเรื่องในทำนองนี้ซึ่งตรงกับของไทย คือเรื่องปลาบู่ทองนี้ไม่ได้มีแต่ในไทยเท่านั้น ทั้งนี้ในประเทศภูมิภาคกลุ่มแม่น้ำโขงในหลายประเทศก็มีนิทานโครงเรื่องนี้เช่นกัน ไม่ว่าจะเป็นจีนตอนใต้ พม่า ลาว กัมพูชา และเวียดนาม

“เต๋มก๋าม” (Tám Cám) เป็นนิทานพื้นเมืองเวียดนามที่มีโครงเรื่องแบบเดียวกันกับซินเดอเรลลาหรือปลาบู่ทองของไทยที่ได้รับความนิยม เป็นเรื่องที่ได้ยินได้ฟังกันมาช้านาน (สรตี ปรีชาปัญญากุล, 2555: 18) และรู้จักกันอย่างแพร่หลายเรื่องหนึ่งในเวียดนามดังที่ Huu Ngoc (2012: 17) กล่าวว่านิทานกริมม์เป็นหนังสือเรื่องหนึ่งที่แปลเป็นภาษาเวียดนาม เมื่อ ค.ศ.1972 จะพบเห็นภาพของพ่อแม่ลูกปั้นจักรยานจากศูนย์อพยพในชนบทมายังร้านหนังสือบริเวณหน้าถนนโรงละครแต่เข้่าตรู่เพื่อมาเข้่าแถวรอซื้อหนังสือซึ่งรวมถึงนิทานกริมม์หลายเรื่องที่เด็ก ๆ ชื่นชอบด้วย และในความทรงจำของ Huu Ngoc (2012: 17) ยังกล่าวไว้อีกว่า ภายในช่วงไม่กี่ปีแปดโมงเข้่าร้านหนังสือก็จะต้องปิดลง เพราะหลีกเลี่ยงการเผชิญหน้ากับกองทหารและการถูกโจมตีทางอากาศจากเครื่องบินทิ้งระเบิดอเมริกัน นิทานเต๋มก๋ามเป็นเรื่องที่ได้รับความนิยมและมีวางจำหน่ายเป็นรูปเล่มในช่วงเวลานั้น เรื่องนี้มีความคล้ายกับนิทานสากลที่รู้จักกันดี นั่นคือ “ซินเดอเรลลา” ที่มีอยู่ในหลายสังคมทั่วโลก โดยมักจะมีการแปรรูปให้สัมพันธ์เข้ากับกรอบทางกายภาพและวิถีชีวิตวัฒนธรรมของแต่ละชุมชนสังคม อันก่อให้เกิดความแตกต่างกันในแต่ละสำนวนตามไปด้วย

ในบทความนี้ ผู้เขียนมุ่งศึกษานิทานเรื่องเต๋มก๋ามที่รวบรวมมาได้ 2 สำนวน ในฐานะที่เป็นนิทานแบบเรื่องซินเดอเรลลาของเวียดนามที่มีลักษณะเด่นและลักษณะเฉพาะทางสังคมวัฒนธรรมโดยให้ความสำคัญกับภาพลักษณ์ของผู้หญิงดังจะเห็นได้จากคำเรียกชื่อเรื่องนิทาน “เต๋มก๋าม” ซึ่งเป็นการเปรียบเทียบให้เห็นลักษณะของหญิงดีและหญิงร้ายในมุมมองของชาวเวียดนาม ทั้งนี้เรื่องราวของเต๋มก๋ามในฐานะนางเอกของเรื่องได้ดำเนินไปภายใต้ภาวะที่เธอต้องเผชิญกับการถูกควบคุมอย่างเข้มงวด และถูกเอารัดเอาเปรียบ ถูกทำร้ายและทารุณกรรมทาง

ร่างกายและจิตใจจากแม่เลี้ยงและน้องต่างแม่ ด้วยเหตุนี้ ผู้เขียนจึงมองว่า นิทานเรื่องเต๋มก้ามเป็นนิทานพื้นบ้านเวียดนามที่เป็นเรื่องเล่าที่มีความไม่ธรรมดา ด้วยเหตุที่ไม่ได้เป็นเรื่องราวชีวิตของหญิงกำพร้าสาวบริสุทธิ์ ซึ่งดูไร้เดียงสาเหมือนเด็กเช่นซินเดอเรลลาแบบนิทานเด็ก ๆ ที่เรารู้จักกัน

จากการพิจารณาเนื้อหาในเบื้องต้น ผู้เขียนพบว่านิทานพื้นบ้านเวียดนามเรื่องเต๋มก้ามมีนัยของการพยายามหรือสร้างอัตลักษณ์ความเป็นผู้หญิงเวียดนามในความหมายใหม่ ภายใต้บริบทของการเปลี่ยนแปลงทางสังคม วัฒนธรรมที่เกี่ยวข้องกับนโยบายของการสร้างอุดมการณ์ทางการเมืองเวียดนาม โดยมีได้ยกย่องเชิดชูความเป็นหญิงตามแบบจารีตประเพณีผ่านพฤติกรรมและเหตุการณ์สำคัญในเรื่องเกี่ยวกับชีวิตของตัวละครเอกฝ่ายหญิงเพียงเท่านั้น บทบาทของเต๋มที่แตกต่างกันใน “ตอนต้นเรื่อง” กับ “ตอนท้ายเรื่อง” สะท้อนให้เห็นบทบาทสำคัญของหญิงสาวชาวเวียดนามที่พยายามดำรงรักษาและสืบทอดวัฒนธรรมท้องถิ่นและจารีตประเพณีของตนเอาไว้ภายใต้บริบทของการเปลี่ยนแปลงจาก “สังคมจารีต” ไปสู่ “สังคมสมัยใหม่” ของเวียดนามที่กำลังเผชิญกับการครอบงำทางวัฒนธรรมจากถิ่นอื่นด้วยเช่นกัน

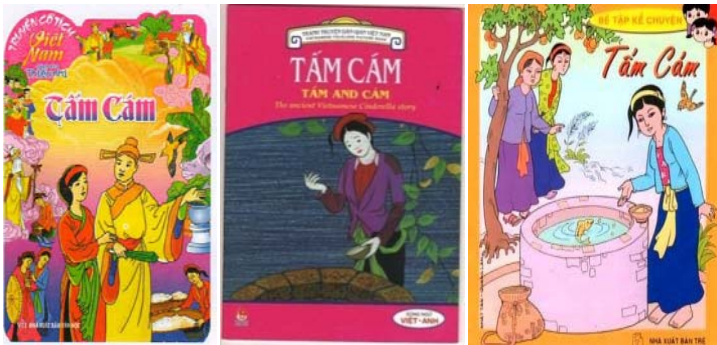
คำเรียกชื่อตัวละครและเหตุการณ์ชีวิตของซินเดอเรลลาล้านวนเวียดนาม

“เต๋มก้าม” เป็นนิทานพื้นเมืองเวียดนามที่มีหญิงสาวกำพร้าเป็นตัวละครเอกของเรื่อง มีกลิ่นอายของสี่สันท้องถิ่นเวียดนามที่โดดเด่นและมีลักษณะเฉพาะ ดังที่ Huu Ngoc (2012: 17) กล่าวว่า

“เรื่องราวของเต๋มและก้ามมีองค์ประกอบของนิทานที่โดดเด่นและมีสี่สันของความเป็นเวียดนามอยู่มาก เช่น หมากพลูที่ม้วนเป็นรูปปีกหงส์ เสื้อเอี่ยมสีแดงสำหรับหญิงสาว ภาพเทศกาลฤดูใบไม้ผลิ ความเชื่อเกี่ยวกับพระพุทธเจ้าผู้ประทานพรให้แก่เด็ก ๆ ผลไม้ที่มีกลิ่นหอม ไม่ว่าจะเป็นลูกท้อ ลูกจัน เป็นต้น สันนิษฐานว่าเป็นนิทานพื้นบ้านพื้นเมืองของ

เวียดนามที่มีมานานแล้วและเป็นเรื่องราวที่มีโครงเรื่องและเนื้อหาบางส่วนที่พ้องกับนิทานซินเดอเรลลา (Cinderella)”

อันเป็นนิทานสากลเรื่องหนึ่งที่รู้จักกันอย่างแพร่หลายซึ่งแทบจะกล่าวได้ว่ารู้จักกันดีทั่วโลก มีต้นฉบับของนิทานจากนักเล่านิทานชาวฝรั่งเศสชื่อ ชาร์ลส์ แปร์โรลต์ (Charles Perrault) โดยตีพิมพ์เป็นรูปเล่มหนังสือนิทานขึ้นมาเมื่อ ค.ศ.1697 ซินเดอเรลลา หรือซินเดอริลลา (Cinderilla) หรือซองเดรียง (Cendrillon) ในภาษาฝรั่งเศส เป็นนิทานที่แปร์โรลต์เขียนขึ้นอย่างประณีต โดยมีจุดมุ่งหมายให้เป็นนิทานสำหรับเด็ก เข้าใจว่าแปร์โรลต์คงเคยได้ยินนิทานเรื่องนี้เล่าสืบต่อกันมาตั้งแต่สมัยโบราณแล้ว จึงได้นำมาเขียนและขัดเกลาเนื้อเรื่องให้สนุกเพิ่มเติมรายละเอียดบางอย่างเข้าไป (เสาวลักษณ์ อนันตศานต์, 2540: 4-5) และแม้นิทานเรื่องเต็มก้ามของเวียดนามจะมีเค้าโครงเรื่องที่พ้องกันก็ตาม แต่ก็มิได้หมายความว่านิทานเรื่องเต็มก้ามจะดัดแปลงหรือหยิบยืมเนื้อเรื่องมาจากซินเดอเรลลาของนิทานตะวันตก เพราะนิทานเต็มก้ามในวัฒนธรรมเวียดนามเป็นเรื่องเล่านิทานมหัศจรรย์โบราณที่เล่าสืบทอดกันมาตั้งแต่อดีตแล้ว

ภาพที่ 1-3 หนังสือนิทานเรื่องเต็มก้ามหรือซินเดอเรลลาของเวียดนาม

หลากหลายเล่ม หลายสำนวน แสดงให้เห็นถึงความแพร่หลาย

และเป็นที่ยุ่จักกันอย่างกว้างขวางในสังคมเวียดนาม

สิ่งพิเศษของนิทานพื้นเมืองเรื่องเต๋มก้ามที่มองเห็นได้ชัดเจนคือการตั้งชื่อตัวละครหญิงในเรื่องทั้งที่เป็นตัวเอกและตัวร้าย ดังที่ Hien V. Ho (2014) เสนอว่า นิทานเกี่ยวกับชีวิตของเต๋มในเรื่องเต๋มก้ามนั้นถือเป็นตัวละครเอกหญิงสาวที่เป็นแม่แบบให้แก่เด็กที่ถูกทารุณกรรม ทั้งนี้คำว่า “เต๋ม” (Tám) ในภาษาเวียดนามหมายความว่า “ข้าวหัก” ซึ่งเป็นข้าวที่ไม่มีราคา เป็นอาหารสำหรับคนยากจน ส่วนคำว่า “ก้าม” (Cám) มีความหมายว่า “รำข้าว” เชื่อกันว่าเต๋มมีชื่อที่หมายถึงข้าวหัก แต่ก็ยังคงมีสีขาวเงกเช่นเดียวกับงาช้างหรือหิมะ ฉะนั้นผิวพรรณของเต๋มจึงมีผิวขาวนวลสว่างและงดงาม ซึ่งตรงข้ามกับความหมายของชื่อ “ก้าม” ที่บ่งชี้ให้เห็นถึงสีขุ่น สีคล้ำหม่น ซึ่งถูกมองว่าเป็นสีที่ไม่ดีงามเท่าใดนัก ลักษณะเช่นนี้สะท้อนให้เห็นสิ่งที่น่าสนใจเรื่องหนึ่งก็คือ การทำให้เรามองเห็นความต่างระหว่างความเป็นหญิงดีกับความเป็นหญิงเลว ความอิจฉาริษยาระหว่างหญิงสาวที่นับได้ว่าเป็นพี่น้องกันแม้จะต่างมารดาก็ตาม คำว่า “เต๋ม” ที่แปลว่าข้าวหักในมุมมองของชาวเวียดนามจึงถือเป็นคำที่สามารถสร้างสำนึกให้เห็นถึงความคิดในการต่อสู้เพื่อนำมาซึ่งความสุขและความสมปรารถนาได้ (นางอัมพรเหิงยวน, สัมภาษณ์ 21 พฤษภาคม 2557) การประกอบสร้างภาพลักษณ์ตัวละครเอกสำคัญในเรื่องสามารถแสดงให้เห็นถึงอัตลักษณ์ที่สังคมประกอบสร้างหมายให้แก่ตัวละครได้ (ก่าจร หลุยยะพงค์, 2556: 225) ดังจะเห็นได้จากความหมายที่มองผ่านชื่อตัวละครเอก คือ “เต๋ม” ที่หมายถึงนางข้าวหักอันสะท้อนให้เห็นความหมายของผู้หญิงที่ดูต่ำต้อย ไร้ศักดิ์ศรี แต่ทว่ามีความสำคัญ เป็นสิ่งสูงค่าสำหรับคนยากคนจนเพราะใช้เป็นสิ่งที่ค้าจุนชีวิตได้

นอกเหนือจากนี้นิทานเรื่องเต๋มก้ามยังมีเหตุการณ์สำคัญและสัญลักษณ์ทางความเชื่อที่สื่อให้เห็นความเมตตากรุณาของอำนาจเหนือธรรมชาติ และสิ่งศักดิ์สิทธิ์ ตลอดจนการนับถือสิ่งศักดิ์สิทธิ์ในธรรมชาติ เช่น ปลาบู่ ลูกท้อ ลูกจัน และหมากพลู ซึ่งล้วนมีความหมายในเชิงสัญลักษณ์ที่โยงเกี่ยวกับวิถีชีวิตวัฒนธรรมและโลกทัศน์ทางความเชื่อของชาวเวียดนามได้เป็นอย่างดี

มีข้อสังเกตว่า ซินเดอเรลลาเป็นชื่อที่มาจากคำว่า “ซินเดอร์” (Cinder) ซึ่งหมายถึงกากถ่านหิน หรือขี้เถ้าที่เตาไฟ เนื่องจากนางเอกของเรื่องต้องคลุกคลีอยู่กับเตาไฟ ในฐานะที่เป็นคนทำครัว ทำงานบ้าน รับผิดชอบในบ้าน และไม่มีเสื้อผ้าดี ๆ ที่จะสวมใส่ในฤดูหนาว ต้องอาศัยไอน้ำจากเตาไฟเพื่อให้สามารถดำรงชีวิตอยู่ได้ (เสาวลักษณ์ อนันตศานต์, 2540: 4) ในขณะที่เดิมก้ามเป็นชื่อหญิงสาวสองพี่น้องต่างมารดาที่มีความหมายของชื่อมาจากข้าว โดยเฉพาะเต็มหมายถึงข้าวหัก ซึ่งบ่งชี้ให้เห็นภาพของเม็ดข้าวที่ถูกทุบตีจนไม่สมบูรณ์ เปรียบเสมือนว่ามีข้าวไม่พอกิน ข้าวหักนั้นเป็นตัวแทนของอาหารของคนยากจน รวมถึงภาพของความอดอยากหิวโหย อย่างไรก็ตาม แม้จะเป็นข้าวหักแต่ก็ยังเป็นสิ่งที่ช่วยหล่อเลี้ยงชีวิตและเป็นแรงกำลังให้กับบรรดากลุ่มคนยากจนผู้ซนแค้น ให้หายจากความอดอยากหิวโหยได้เช่นกัน การนำเสนอภาพของนางเอกผ่านชื่อตัวละครที่มีความหมายว่า “นางข้าวหัก” นี้ บ่งชี้ให้เห็นว่านางเอกผู้ดูเหมือนจะเป็นคนต่ำต้อยด้อยค่า ไม่มีเกียรติ ไม่มีศักดิ์ศรี แต่มีความสำคัญเพราะเป็นตัวแทนของพืชพรรณธัญญาหารและสามารถขบไล่ความหิวโหยอดอยากไปจากผู้คนได้เช่นกัน แม้ไม่ได้เป็นวีรสตรีผู้สูงส่ง ไม่ได้เป็นชนชั้นสูงมาแต่กำเนิด หากแต่เป็นเพียงหญิงกำพร้าผู้ยากจนคนธรรมดาๆ เท่านั้น ลักษณะเช่นนี้แสดงให้เห็นวิถีคิดของชาวเวียดนามที่มองว่า ความเป็นมนุษย์ไม่ว่าจะเป็นหญิงเป็นชาย เป็นคนมั่งมีหรือยากจน ก็ล้วนแต่มีความเสมอภาคเท่าเทียมกัน

เนื้อเรื่องโดยย่อของนิทานเรื่องเต็มก้ามมีดังนี้ กาลครั้งหนึ่งนานมาแล้ว ยังมีพี่น้องสองสาวคู่หนึ่งอายุไล่เลี่ยกัน เป็นพี่น้องต่างมารดา คนพี่ชื่อนางเต็ม คนน้องชื่อนางก้าม เต็มเป็นลูกเมียหลวง ส่วนก้ามเป็นลูกเมียหย้อย แม่เต็มถึงแก่กรรมเมื่อเต็มยังเป็นเด็ก ฉะนั้นเต็มจึงอยู่ในความดูแลของแม่เลี้ยงซึ่งเป็นแม่ของก้าม แม่เลี้ยงคนนี้เป็นคนใจดำอำมหิตมาก เมื่อพ่อของเต็มถึงแก่กรรม นางยิ่งร้ายกาจกับเต็มมากขึ้นกว่าเก่า นางบังคับให้เต็มทำงานหามรุ่งหามค่ำ เริ่มตั้งแต่หุงหาอาหาร เลี้ยงวัวควาย จนกระทั่งทำงานหนักต่างๆ เช่น หาบน้ำ ต่ำข้าว ส่วนนางก้ามนั้นแม่คอยเอาอกเอาใจสารพัดอย่าง ไม่ต้องทำอะไรนอกจากเที่ยวเตร่ แต่งเนื้อแต่งตัว หรือหาของกินตลอดทั้งวัน วันหนึ่งแม่เลี้ยงให้สองพี่น้องไปหาถุ้ง

หอยปูปลาในทุ่งนามาทำเป็นอาหาร นางเต็มหาปูปลาได้จนเต็มกระออม ส่วนนางก้ามมัวแต่วิ่งเล่นไม่ได้ปูปลาเลย เมื่อนางก้ามเห็นกระออมของพี่สาวที่เต็มไปด้วยปูปลาจึงคิดหาอุบายหลอกเอากระออมของพี่นากลับบ้านไปก่อน นางเต็มรู้ภายหลัง ไม่รู้ว่าจะทำอย่างไรดีจึงพบนางร้องไห้ จนพระพุทธรูปเจ้าบนสวรรค์ล่องรู้¹ จึงได้เสด็จลงมาช่วยเหลือโดยได้เนรมิตปลาบู่ตัวหนึ่งไว้ในกระออม แล้วบอกนางเต็มให้นำปลาบู่ไปเลี้ยงไว้ยังบ่อน้ำใกล้บ้านของตน จนปลาบู่ใหญ่โตวันโตคืน จนแม่เลี้ยงเกิดความสงสัยแล้วให้นางก้ามแอบไปดู ภายหลังสองแม่ลูกได้ล่องรู้ว่านางเต็มเลี้ยงปลาบู่ไว้ในบ่อน้ำ จึงออกอุบายแล้วจับปลาบู่มาทำเป็นอาหาร นางเต็มรู้เรื่องเหตุร้ายก็เกิดความเสียใจเป็นอย่างมาก จึงร้องไห้ร้องไห้ใหญ่ พระพุทธรูปเจ้าบนสวรรค์ก็ได้มาปรากฏตัวอีกครั้ง เต็มเล่าเรื่องราวต่างๆ ให้พระองค์ฟัง พระองค์จึงได้แนะนำให้นางเต็มไปนำก้างปลาบู่มาใส่ไว้ในขวด แล้วนำไปฝังไว้ยังขาคีเตียงนอนของนางเต็ม

ครั้นต่อมาในพระราชวังมีการจัดงานฉลองเทศกาลประจำปี พระเจ้าแผ่นดินประกาศให้ชาวบ้านทั่วราชอาณาจักรมาร่วมงาน แม่เลี้ยงและนางก้ามนั้นก็ได้เตรียมตัวเพื่อที่จะไปร่วมงานเลี้ยง แต่แม่เลี้ยงหาเรื่องไม่ให้นางเต็มไปโดยเอาขันข้าวเปลือกมาเทใส่กับข้าวสารในกระบุง แล้วบอกให้นางเก็บข้าวเปลือกแยกออกจากข้าวสารให้หมดเสียก่อนจึงจะอนุญาตให้ไปร่วมงานเลี้ยงได้ นางเต็มรู้สึกเบื่อหน่ายเอือมระอา ไม่รู้ว่าจะเก็บอย่างไรได้หมด นางเก็บไปก็ร้องไห้ไป จนทำให้พระพุทธรูปเจ้ามาปรากฏตัวอีกครั้งหนึ่ง แล้วได้ช่วยเหลือนางโดยเนรมิตให้ไก่และนกกระจอกมาช่วยเก็บแยกข้าวเปลือกข้าวสารออกจากกันภายในเวลาไม่

---

¹ มีข้อสังเกตเกี่ยวกับตัวละครผู้ช่วยเหลือนางเอกในนิทานเรื่องเต็มก้ามของเวียดนามพบว่า เนื่องด้วยนิทานเรื่องดังกล่าวในสังคมเวียดนามนั้นมีปรากฏอยู่หลากหลายสำนวนด้วยกัน ซึ่งเป็นเหตุทำให้มีการใช้คำเรียกชื่อสิ่งศักดิ์สิทธิ์ซึ่งมีฐานะเป็นผู้ช่วยเหลือนางเอกแตกต่างกัน กล่าวคือ บางสำนวนอาจเรียกว่า “พระพุทธรูปเจ้า” แต่บางสำนวนอาจเรียกกว้างๆ ว่า “เทพเจ้า” ก็ได้ แต่ในบทความนี้ ผู้เขียนได้ใช้สำนวนที่เรียกขานผู้ช่วยเหลือนางเอกที่มีบทบาทเป็นพระพุทธรูปเจ้าเป็นหลัก.

นาน หลังจากนั้นพระองค์ก็ได้แนะนำให้นางนำขวดที่บรรจุกำพลามูขึ้นมาจากใต้เขาเตี้ย ซึ่งเมื่อเปิดขวดออกแล้วก็มีเสื้อผ้าแพรพรรณหลากหลายสีสวยงาม มีรองเท้าลูกบิดเครื่องประดับงดงาม รวมทั้งม้าและอานม้าเพื่อใช้เป็นพาหนะเดินทางไปร่วมงาน แล้วระหว่างเดินทางนางเต็มได้ทำรองเท้าหลุดหายข้างหนึ่ง เมื่อขบวนแห่พระเจ้าแผ่นดินมาถึงร่องน้ำ ข้างพระที่นั่งก็ไม่ยอมเดินต่อ จึงสั่งให้ทหารองครักษ์ลงไปดูที่ร่องน้ำแล้วได้พบกับรองเท้าของผู้หญิงข้างหนึ่ง ซึ่งพระองค์มองเห็นว่าเป็นรองเท้าที่งดงามน่ารัก และคิดว่าเจ้าของรองเท้านี้คงเป็นผู้หญิงที่สวยงาม จึงได้ประกาศในงานให้หญิงสาวทุกคนที่มาได้ลองใส่รองเท้า ซึ่งมีหญิงสาวจำนวนมากได้ลองสวมใส่ได้ก็ไม่พอดีบ้าง คับบ้าง หลวมบ้าง จนถึงนางเต็มได้ลองสวมปรากฏว่าสวมรองเท้าได้พอดี นางจึงนำห่อผ้านำรองเท้าอีกข้างหนึ่งมาสวมเป็นคู่กันเหมือนเดิม หลังจากนั้นพระเจ้าแผ่นดินก็ได้สั่งการให้ทหารนำเกี้ยวหามไปรับนางเต็มเสด็จเข้าวังเป็นพระราชินี

อยู่มาวันหนึ่งนางเต็มคิดอยากกลับไปไหว้ศพบิดาประจำปี จึงได้ทูลลาพระเจ้าแผ่นดินกลับบ้านตามลำพัง เมื่อถึงบ้านแล้ว ด้วยความอิจฉาริษยาของแม่เลี้ยงและนางกำมุงจึงคิดอุบายกำจัดนางเต็ม โดยแม่เลี้ยงบอกให้นางเต็มไปบิดเอาลูกหมากบนยอดเพื่อนำมาบูชาศพของพ่อ หลังจากนั้นแม่เลี้ยงก็ได้ตัดโคนต้นหมากให้ล้มลงมา เป็นเหตุให้นางเต็มต้องตายไปในที่สุด นางแม่เลี้ยงจึงรีบถอดเสื้อผ้าเครื่องประดับของเต็มมาให้นางกำมุงลูกสาวของตนสวมใส่ แล้วนำเหตุไปแจ้งแก่พระเจ้าแผ่นดิน และขอนางกำมุงลูกคนเล็กนี้มาเป็นพระมเหสีแทน

กล่าวถึงวิญญูณของนางเต็ม เมื่อตายไปแล้วก็ได้กลับชาติมาเกิดเป็นนกขมิ้น แล้ววันหนึ่งได้บินเข้าไปทางหน้าต่างห้องบรรทมของพระเจ้าแผ่นดิน พระองค์ขึ้นชอบนกขมิ้นมากจึงได้สั่งให้ช่างทำกรงทองให้นกอยู่ในห้องบรรทม และนำติดตามไปในทุก ๆ ที่ที่พระเจ้าแผ่นดินเสด็จไป จนทำให้นางกำมุงเกิดความเสียใจ และคิดอุบายกำจัดนกขมิ้นโดยนำมาทำเป็นอาหาร เหลือเป็นเศษขนนกขมิ้นที่ทิ้งไว้ในสวน ภายหลังขนนกขมิ้นได้เกิดเป็นต้นท้อสองต้น พระเจ้าแผ่นดิน

ได้ใช้เป็นที่ผูกเปลนอนเล่นอย่างมีความสุข เป็นเหตุให้นางกำมเกิดความไม่พอใจ จึงคิดกำจัดต้นท้อ โดยให้คนไปตัดนำมาทำเป็นหูกระทอผ้า แล้วนางกำมก็นำหูกระทอผ้าไปเผาเป็นถ่านนำไปทิ้งไว้นอกวัง ภายหลังกองเฝ้าถ่านได้เกิดงอกขึ้นเป็นต้นจันทน์ที่มีผลเหลืองอร่ามและส่งกลิ่นหอมไปทั่ว มีหญิงชราคนหนึ่งได้เดินผ่านมา จึงได้นำเอาผลลูกจันทน์ลับไปบ้านของตนด้วย ต่อมาลูกจันทน์ก็ผลิเปลือกออกเป็นหญิงสาวงามคนหนึ่ง นั่นก็คือนางเต็ม นางเต็มได้ออกมาจากเปลือกลูกจันทน์เพื่อช่วยงานบ้านทำอาหารให้แก่หญิงชราเมื่อครั้งเธอเดินทางออกไปตลาด ต่อมาหญิงชราจับได้ว่าในเปลือกลูกจันทน์เป็นสาวงามที่ออกมาช่วยทำงานบ้านงานเรือน จึงได้นำเอาเปลือกลูกจันทน์ฉีกทิ้ง ทำให้นางเต็มกลับมาเป็นคนอีกครั้ง แล้วนางเต็มก็ได้ช่วยงานบ้านต่างๆ รวมทั้งทำอาหารและขนมห่อหมากห่อพลูให้หญิงชรานำไปขาย

วันหนึ่งพระเจ้าแผ่นดินเสด็จผ่านมาทางบ้านของหญิงชรา นางได้จัดแจงนำขนมห่อหมากถวายพระเจ้าแผ่นดิน พระองค์เห็นหมากพลูที่มวนเป็นรูปปิกหงส์ จึงถามหาผู้ที่เป็นคนทำ จึงได้รู้ว่าเป็นนางเต็มผู้เป็นพระมเหสีของตน เป็นคนมวนหมากพลูรูปปิกหงส์นี้ พระเจ้าแผ่นดินจึงรับนางเต็มกลับเข้าวังและแต่งตั้งให้นางเป็นมเหสีตามเดิม เมื่อนางกำมรู้ว่าพี่สาวของตนกลับมา และยังมีหน้าตาสวยงาม และคิดหวั่นไหวในใจว่าตนจะต้องถูกทอดทิ้งเป็นแน่ จึงขอให้นางเต็มช่วยแนะนำเคล็ดลับความงามให้ตน นางเต็มได้ออกอุบายให้คนขุดหลุมแล้วตมน้ำร้อนบอกลงให้นางกำมลงไปนอนในหลุมให้คนเอาน้ำร้อนมาเทลงไป จนเป็นเหตุให้นางกำมตายไปในที่สุด เต็มได้นำซากศพของนางกำมนำไปทำเป็นน้ำจิ้มเทใส่ไห แล้วนำกลับไปเป็นของฝากให้แก่แม่เลี้ยง นางแม่เลี้ยงได้กินน้ำจิ้มทุกวัน แล้วก็ได้เห็นกะโหลกลูกสาวที่รักของตน นางล้มทั้งยืนและตกใจจนสิ้นใจตายไปในที่สุด

ภาพของเต็มที่ยึดมั่นและเคารพศรัทธาในบรรพบุรุษจากเหตุการณ์เมื่อครั้งที่เต็มต้องเดินทางกลับบ้านเพื่อไปไหว้สุสานบิดาของตน แต่เป็นเหตุให้ตนเองต้องถูกกลั่นแกล้งจากแม่เลี้ยงจนถึงแก่ความตายนั้น พบว่าคนเวียดนาม

จะนับถือบรรพบุรุษ ซึ่งน่าจะเป็นเพราะอิทธิพลของลัทธิขงจื้อมาแต่โบราณ กล่าวคือ ในบ้านทุกบ้านจะมีที่บูชาบรรพบุรุษ ซึ่งจะเป็นหน้าที่ของหัวหน้าครอบครัวที่เป็นชายจะต้องบูชาด้วยน้ำ หรือน้ำชา และผลไม้ทุกวัน ถ้าบ้านไหนไม่มีพอบ้าน หน้าที่นี้ก็จะไปของลูกชายคนโต สรุปสั้นๆ ว่าการบูชาบรรพบุรุษเป็นเรื่องสำคัญมากและเป็นพิธีกรรมที่กระทำโดยผู้ชาย สำหรับชาวเวียดนาม บรรพบุรุษถือเป็นเสมือนเทพประจำตระกูล ถ้าไม่เคารพบูชาจะไม่มีความสุข ความเจริญ หรือบางทีอาจจะให้โทษด้วย (พิษณุ จันทรวีทัน, 2554: 196) ลักษณะเช่นนี้จึงสะท้อนให้เห็นว่าเหตุการณ์ที่เต็มเดินทางกลับบ้านเพื่อไหว้ศพ บิดาถือเป็นเรื่องสำคัญและเป็นพฤติกรรมหรือการกระทำที่สมควรได้รับการยกย่อง และเชื่อว่าการกระทำนี้จะส่งผลให้ลูกหลานประสบแต่ความสุขความเจริญ เพราะเป็นการแสดงความเคารพและความกตัญญูต่อผู้ตาย ในขณะที่แม่เลี้ยงและลูกเลี้ยงนั้นได้กระทำการเสมือนเป็นดูหมิ่นดูแคลน ไม่ให้ความเคารพศรัทธา นับถือต่อบรรพบุรุษจึงนำมาซึ่งความเดือนร้อนทุกข์ยากตามความคิดความเชื่อของชาวเวียดนามนั่นเอง

มีข้อสังเกตที่สำคัญในตอนท้ายเรื่อง นั่นคือ ภาพการที่เต็มได้ฆ่ากาม แล้วนำเอาเนื้อตัวไปหมักเป็นน้ำจิ้มส่งให้แม่เลี้ยงกินลูกตนเอง ดูเหมือนว่าจะเป็นภาพที่น่ากลัวและดูเลวร้าย ไม่ได้ไร้เดียงสาเหมือนเช่นภาพตอนต้นเรื่องที่เต็ม นั้นมีสภาพเป็นหญิงสาวสวย อ่อนโยน เป็นแม่บ้านแม่เรือน ดูไร้เดียงสาและช่วยตัวเองไม่ได้อยู่เสมอ ซึ่งช่วยตอกย้ำบทบาทของนางเอกที่เป็นหญิงงาม จิตใจดี จนเป็นเหตุให้ต้องมีสิ่งศักดิ์สิทธิ์คือพระพุทธรูปเจ้าเป็นผู้มาช่วยเหลืออยู่ตลอดเวลา แต่ตอนท้ายเรื่องนางเต็มกลับแสดงพฤติกรรมแตกต่างออกไป ทั้งนี้เนื่องจากการต้องการหลีกเลี่ยงหนีจากการควบคุมอย่างเข้มงวดและการถูกเอาใจเปรียบทารุณกรรมทางกายและจิตใจจากบุคคลที่มีฐานะเป็นแม่เลี้ยงและน้องต่างมารดา การต่อสู้ของนางเอกในช่วงท้ายของนิทาน จึงแสดงให้เห็นแรงพลังของความปรารถนาที่ต้องการปลดแอกจากการถูกกดขี่ข่มเหงรังแกเพื่ออิสรภาพและการเป็นพระมเหสีที่ได้ครองคู่กับคนรักผู้เป็นพระเจ้าแผ่นดินที่ตนหวังแทน พลังความปรารถนาในช่วงท้ายเรื่องนี้จึงเป็นจุดที่น่าสนใจ ซึ่งแสดงให้เห็นภาพของพลัง

ความรักที่มีได้เป็นเพียงพลังแห่งรัก หากแต่เป็นพลังรักชาติบ้านเมืองของการต่อสู้เพื่ออิสรภาพ นางเต็มจึงมีฐานะเป็นผู้ปกป้องรักษาและปกป้องแผ่นดิน (โดยไม่ให้หญิงอื่นมาลักลอบและแอบอ้างเป็นพระมเหสีคู่บารมีพระเจ้าแผ่นดิน)

ฉะนั้น นางเต็มจึงได้ใช้อำนาจหน้าที่และแสดงบทบาทอันสำคัญคือการเป็นคู่ครองร่วมคิดและดูแลพระเจ้าแผ่นดินผู้เป็นเสาหลักของชาติบ้านเมืองให้ดำรงคงอยู่สืบต่อไปได้อย่างมั่นคง โดยไม่ให้มีขวากหนามเข้ามาสกัดกั้นเกาะเกี่ยวแต่อย่างใด เส้นทาง การต่อสู้เพื่อความรักที่จะได้ทำหน้าที่รักษาชาติบ้านเมืองผ่านการเป็นคู่บารมีของพระเจ้าแผ่นดินของเต็มนั้นจึงเป็นเรื่องราวในอุดมคติที่น่ายกย่องเชิดชู ถูกนำมาเป็นแม่แบบเรื่องเล่านิทานพื้นบ้านเวียดนามซ้ำแล้วซ้ำเล่า ดังจะเห็นได้จากมีการผลิตซ้ำและสร้างใหม่เกี่ยวกับนิทานเรื่องเต็มก้ามทั้งในรูปของหนังสือนิทานพื้นบ้าน หนังสือภาพการ์ตูนนิทานสำหรับเด็กละครโทรทัศน์ และคลิปวิดีโอแพร่หลายเป็นจำนวนมากในสังคมเวียดนาม

เมืองานครวิและงานบ้านกลายเป็นพื้นที่แห่งการกักขังความเป็นผู้หญิง

ในนิทานพื้นบ้านเวียดนามเรื่องเต็มก้าม มีเหตุการณ์สำคัญที่แสดงให้เห็นถึงบทบาทของนางเอกที่มีฐานะเป็นหญิงสาวกำพร้าจากจน ถูกแม่เลี้ยงใจร้ายคอยทรมาณและกลั่นแกล้งอยู่เสมอ เหตุการณ์ที่กล่าวถึงที่เด่นชัดปรากฏในช่วงต้นเรื่อง นั่นก็คือ การต้องทำหน้าที่หุงหาอาหาร ทำครัว และงานบ้านงานเรือนต่างๆ ตลอดจนต้องออกไปหาอาหารภายนอกบ้าน ด้วยเหตุการณ์เกี่ยวกับการทำอาหารของตัวละครเอกในเรื่องเป็นเหตุการณ์ในนิทานที่สามารถสื่อความหมายทางวัฒนธรรมให้ผู้ฟังผู้อ่านเข้าใจได้เช่นกัน โดยเฉพาะการทำอาหารนั้นถือเป็นกิจกรรมส่วนหนึ่งในการดำเนินชีวิตทั่วไปที่สามารถสื่อให้เห็นถึงอารมณ์ ความรู้สึกนึกคิดของผู้เล่าวรรณกรรมนิทานได้ ดังที่ นพพร ประชากุล (2552: 293) ได้เสนอว่าเมื่ออาหารการกินสำคัญต่อมนุษย์ ย่อมต้องมีนักประพันธ์นำเอาไปใช้เป็น “วัตถุดิบ” ในการประกอบสร้างงานวรรณกรรมอย่างแน่นอน แต่เราต้องตระหนักด้วยว่า อาหารการกินในวรรณกรรมนั้นมิใช่อาหารการกินจริงๆ

หากเป็นภาพจำลองเชิงสมมุติ (fictional representation) นักประพันธ์จึงมีอิสระที่จะเลือกเสนอหรือเน้นด้านใดด้านหนึ่งของมัน เช่น อาหารการกินในฐานะปัจจัยแห่งความเป็นอยู่รอด ความอภิมรณะแห่งโภชนารส ความเชื่อมโยงระหว่างตัวตนกับโลก เป็นต้น

เหตุการณ์ช่วงแรกในเรื่องนิทานเต็มกำมก็พบว่ามีการเล่าเรื่องที่น่าเสนอให้เห็นว่า ตัวตนของความเป็นนางเอกนั้นเกี่ยวข้องกับกรทำครัว ทำอาหารอย่างเด่นชัด ผู้เล่าเรื่องได้นำเสนอให้เห็นภาพชีวิตของนางเอกที่เชื่อมโยงกับเรื่องการทำหน้าที่ในการหุงหาอาหาร เดินทางออกไปหาอุปหาอุปอยู่ตามท้องทุ่งนา มีการพยายามสร้างสถานการณ์ให้เห็นถึงความทุกข์ยาก ความลำบากจากการถูกแม่เลี้ยงและน้องสาวต่างแม่กลั่นแกล้งอยู่เสมอ ดังปรากฏเนื้อหาในนิทานเรื่องนี้ว่า

“แม่เลี้ยงคนนี้เป็นคนใจดำอำมหิตมาก เมื่อพ่อของเต็มถึงแก่กรรมลงนางยังร้ายกาจกับเต็มมากขึ้นกว่าเก่า นางบังคับให้เต็มทำงานหามรุ่งหามค่ำ เริ่มตั้งแต่หุงหาอาหารเลี้ยงวัว เลี้ยงควาย จนกระทั่งงานหนักต่าง ๆ นานา เช่น หาบน้ำ ตำข้าว ฝัดข้าว ส่วนนางกำม (น้องสาวต่างมารดา) นั้น แม่คอยเอาอกเอาใจสารพัดอย่าง ไม่ต้องทำอะไรนอกจากเที่ยวเตร่ แต่งเนื้อแต่งตัว หรือหาของกินทั้งวัน” (Minh Quoc, 2014: 7)

อย่างไรก็ตาม นิทานเรื่องเต็มกำมก็นำเสนอให้เห็นว่าการหุงหาอาหารนั้นเป็นเสมือนด่านทดสอบความมุมานะและอดทนของตัวละครเอก ซึ่งเป็นกิจกรรมที่มีความสัมพันธ์กับความเชื่อ ดังจะเห็นได้จากหลังจากเหตุการณ์ที่นางกำมได้ขโมยบุปผาที่นางเต็มหามาได้นำไปให้แม่ของตน เป็นเหตุให้นางเต็มต้องถูกแม่เลี้ยงใจร้ายดูด่าและทุบตี นางร้องไห้ร้องไห้ให้ทุกข์ใจมาก เป็นเหตุให้พระพุทธรเจ้าเสด็จมาช่วยเหลือนาง ลักษณะเช่นนี้จึงสะท้อนให้เห็นความหมายของการทำอาหารการกินว่า เป็นเรื่องราวที่เกี่ยวข้องกับเรื่องความเชื่อทางศาสนา

การเป็นผู้ทำอาหารการกินจึงสะท้อนให้เห็นความสำคัญของการทำครัวและกิจกรรมการหาอาหารที่มีต่อการเลื่อนสถานะภาพหรือชนชั้นของผู้หญิงในตอนเปิดเรื่องด้วย เหตุการณ์การทำอาหารการครัวของนางเต็มจึงเป็นตัวนำเรื่องที่สำคัญที่ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงไปในทางที่ดีต่อเรื่องราวชีวิตของนางเอก ดังเหตุการณ์ที่พระพุทเจ้าได้เข้ามาให้การช่วยเหลือความว่า

“นางเต็มเจ็บใจมากไม่รู้จะอย่างไรดีจึงพับหน้าบนฝ่ามือร้องไห้สะอึกสะอื้น กล่าวถึงพระพุทเจ้าบนสรวงสวรรค์ ซึ่งขณะนั้นกำลังประทับบนแท่นบัวหลวง ได้ยินเสียงมนุษย์ร้องไห้คร่ำครวญก็ประหลาดใจจึงส่องทิพยเนตรดู เห็นเด็กน้อยร้องไห้หน้าสงสารนัก จึงแปลงร่างลงมาทันใดและร้องถามเต็มจึงเล่าเรื่องราวที่เกิดขึ้นให้พระองค์ฟัง พระพุทเจ้าจึงได้มอบปลาบู่เล็กๆ ตัวหนึ่งให้ไปเลี้ยง แล้วบอกให้เต็มเลี้ยงดูมันไว้อย่างดี พร้อมกับให้ท่องคำศักดิ์สิทธิ์เพื่อเรียกปลาบู่ให้มากินข้าวกินอาหารด้วย” (Minh Quoc, 2014: 9)

จากเหตุการณ์ตอนเปิดเรื่อง ปลาบู่ที่เต็มได้รับจากพระพุทเจ้าและนำมาเลี้ยงนั้นก็ได้กลายเป็นสิ่งเชื่อมโยงสายสัมพันธ์ระหว่างเต็มกับพระราชาในฐานะที่เป็นพระเอกของเรื่องด้วยเช่นกัน ฉะนั้นการทำอาหารและการทำงานบ้านของนางเอกจึงมีบทบาทสำคัญในการที่จะได้รับการช่วยเหลือคำจุนจากพลังอำนาจสิ่งศักดิ์สิทธิ์ ฉะนั้น เหตุการณ์ตอนต้นเรื่องหลายๆ เหตุการณ์จึงมีสิ่งศักดิ์สิทธิ์ซึ่งบางฉบับก็ใช้คำว่า “เทพเจ้า” บางฉบับก็ใช้คำว่า “พระพุทเจ้า” ซึ่งแสดงให้เห็นว่าความเชื่อเกี่ยวกับพระพุทเจ้าที่ทำหน้าที่เป็นเทพเจ้าผู้มีพลังอำนาจในการช่วยเหลือนั้นได้กลายเป็นเสมือนพลังอำนาจศักดิ์สิทธิ์ที่สามารถช่วยคลายทุกข์ร้อนทรมานจากการถูกกดขี่ข่มเหงของเต็มได้

เมื่อพระพุทธเจ้าหายไป: การปฏิเสฐพุทธศาสนา ในโลกสังคมนิยมเวียดนาม

จากเนื้อเรื่องของนิทานพื้นบ้านเวียดนามเรื่องเดิมก้าม พบว่ามีหลาย ๆ เหตุการณ์ที่พระพุทธเจ้าในฐานะเป็นผู้ช่วยเหลือนางเอกอยู่หลายตอนด้วยกัน โดยจะพบได้ในเหตุการณ์ตอนต้นเรื่อง การดำเนินเรื่องในช่วงกลาง ๆ ของเนื้อหาเท่านั้น แต่ในช่วงท้ายเรื่องไม่ปรากฏภาพของพระพุทธเจ้าแต่อย่างใด ซึ่งเป็นข้อ น่าสังเกตที่ควรทำความเข้าใจและวิเคราะห์ตีความยิ่ง โดยเฉพาะประเด็นที่ เชื่อมโยงกับเรื่องราวทางวัฒนธรรมการเมืองของเวียดนามที่เข้ามาแทรกซึมอยู่ใน เนื้อหานิทานพื้นบ้านเรื่องนี้ ทั้งนี้ภาพลักษณ์ของพระพุทธเจ้าในเนื้อเรื่อง นิทานเดิมก้ามพบว่ามีอยู่หลายตอนด้วยกัน ดังนี้

ลำดับ	ช่วงเหตุการณ์	เนื้อหาที่มีการนำเสนอภาพของพระพุทธเจ้า
1	ตอนต้นเรื่อง	นางเต็มนั่งร้องไห้คร่ำครวญ หลังจากที่ถูกลักพาตัวมา ห้องต่างมารดาแกล้งและขโมยกระอมถึงปูปลาที่ นางเต็มจับได้ไปให้แม่เลี้ยง แล้ว <u>พระพุทธเจ้า</u> ซึ่ง ประทับอยู่บนสวรรค์ชั้นฟ้า กำลังประทับอยู่บน แท่นบัวหลวง ได้ยินเสียงนางเต็มร้องไห้คร่ำครวญ จึงได้ส่งทิพยเนตรดู แล้วแปลงร่างลงมาพูดคุย และให้การช่วยเหลือแก่นางโดยการมอบปลาบูตัว น้อยให้ไปเลี้ยง
2	ตอนกลางเรื่อง	แม่เลี้ยงใจร้ายได้กลั่นแกล้งนางเต็มเพื่อไม่ให้ได้ไป ร่วมงานฉลองเทศกาลประจำปีในพระราชวังโดย การนำข้าวเปลือกมาเทใส่กระบุงข้าวสาร แล้วบอก ให้นางเต็มเก็บแยกข้าวที่ปนกันอยู่ให้หมดก่อน ภายหลัง <u>พระพุทธเจ้า</u> ได้เนรมิตไถและนกระจอก ให้มาช่วยเก็บเมล็ดข้าวเปลือกและข้าวสารแยก ออกจากกันได้สำเร็จเรียบร้อย

3	ตอนกลางเรื่อง	<p>พระพุทธเจ้าได้แนะนำให้นางเต็มเอาขวดที่บรรจุ ก้างปลาบู๊ที่ถูกแม่เลี้ยงใจร้ายขวากินที่ฝังไว้ใต้ขา เตียงของนางเต็มออกมา แล้วเมื่อเปิดจุกขวด ก้างปลาบู๊ทั้งหมดก็กลายเป็นเสื้อผ้าแพรไหม สวยงาม เป็นรองเท้าปักลูกบิดสวยงาม เป็นผ้าและ อานม้าที่มีลวดลายประดิษฐ์หรูหราเพื่อใช้เป็น พาหนะเดินทางไปร่วมงานในพระราชวัง</p>
---	---------------	---

จากตารางข้างต้นซึ่งเสนอให้เห็นถึงบทบาทและความสำคัญของ พระพุทธเจ้าในฐานะที่เป็นผู้ช่วยเหลือตัวละครเอก โดยการเป็นผู้ประทานของ วิเศษให้แก่เต็มจนนางได้กลายเป็นพระมเหสีของพระเจ้าแผ่นดิน อย่างไรก็ตาม เหตุการณ์ของนิทานเรื่องเต็มก้ามไม่ได้จบลงในช่วงตอนที่เต็มได้อภิเษกสมรส กับพระเจ้าแผ่นดิน เพราะเป็นเพียงเหตุการณ์สำคัญในช่วงกลางเรื่องเท่านั้น เนื้อเรื่องนิทานเต็มก้ามยังได้ดำเนินต่อไป โดยแสดงให้เห็นเหตุการณ์ชีวิตที่ ผกผันของเต็มที่จะต้องได้รับการทดสอบจากความทุกข์ยากที่เกิดจากการกระทำ ของตัวละครร้าย ทั้งแม่เลี้ยงและน้องต่างมารดาจนเป็นเหตุให้เต็มต้องตาย แล้ว กลับชาติมาเกิดเป็นสิ่งต่างๆ อยู่หลายครั้ง ไม่ว่าจะเป็นนกขมิ้น ต้นท้อ หูกทอผ้า และต้นจัน ซึ่งท้ายที่สุดเต็มก็ได้กลายเป็นมนุษย์อีกครั้ง หลังจากที่หญิงชราผู้นำ ลูกจันไปไว้ที่บ้าน แล้วหญิงชรารู้ว่าเต็มซ่อนตัวอยู่ในลูกจัน นางจึงได้ฉีกเปลือก ลูกจันนั้นทิ้งไป

ภาพที่ 4 พระพุทธเจ้าเสด็จจากสวรรค์ลงมาช่วยเหลือนางเต็ม โดยการมอบปลาให้นำไปเลี้ยงไว้ที่สระน้ำที่บ้านของนาง (ที่มา: Minh Quoc, 2014: 6)

มีข้อสังเกตว่า เหตุการณ์เกี่ยวกับชีวิตของเต็มในช่วงหลังจากที่นางได้อภิเษกสมรสกับพระเจ้าแผ่นดินแล้ว พบว่าไม่มีภาพปรากฏของพระพุทธเจ้าในฐานะผู้ช่วยเหลือนางอีกเลย แม่นางจะได้รับความเดือดร้อนทุกข์ทรมานสาหัสจนถึงแก่ชีวิตก็ตาม จากประเด็นดังกล่าวนี้ ผู้เขียนพบว่านิทานเต็มก้ามเป็นนิทานที่มีเหตุการณ์สำคัญๆ อยู่ 2 ช่วง นั่นก็คือ ช่วงแรกเป็นเหตุการณ์ชีวิตของหญิงสาวกำพร้าที่ได้แต่งงานกับเจ้าชาย และช่วงที่สองเป็นเหตุการณ์ของหญิงที่พลัดพรากจากสามี แล้วภายหลังทั้งสองก็ได้พบเจอกันและได้กลับมาอยู่ร่วมกันอย่างมีความสุขอีกครั้งหนึ่ง โดยความสามารถและการแก้ไขปัญหานางเต็มเอง ไม่ใช่การแก้ปัญหาโดยอำนาจเหนือธรรมชาติและสิ่งศักดิ์สิทธิ์ดังเช่นเหตุการณ์ในช่วงแรกดังที่กล่าวมาแล้ว

หากพิจารณาเรื่องราวเหตุการณ์ที่ว่า ทำไมเนื้อเรื่องในช่วงที่สองนั้น ไม่มีภาพปรากฏของพระพุทธเจ้าหรือเทพเจ้าในฐานะเป็นผู้ช่วยเหลือนางละครเอกเหมือนเช่นช่วงแรก ผู้เขียนมองว่าเป็นเรื่องราวที่เกี่ยวข้องกับกระบวนการสร้างอุดมการณ์ชาตินิยมและสังคมนิยมแบบหนึ่งที่เกิดขึ้นภายหลัง เนื้อเรื่องของ

นิทานเต็มก้ามในช่วงแรกที่ปรากฏภาพบทบาทของพระพุทธเจ้าเป็นผู้ช่วยเหลือ คำจุนให้ชีวิตของนางเอกประสบความสำเร็จและเจริญรุ่งเรืองขึ้นนั้นเป็นเหตุการณ์ที่เกิดจากอิทธิพลของความคิดความเชื่อที่มีมาแต่ดั้งเดิม ทั้งนี้เพราะชาวเวียดนามนั้นนับถือพุทธศาสนาตั้งแต่โบราณกาลแล้ว จึงมีพื้นฐานด้านจิตใจที่ยอมรับนับถือสิ่งศักดิ์สิทธิ์ในทางพระพุทธศาสนา ภาพของพระพุทธเจ้าที่เสด็จมาจากสวรรค์และพระองค์ประทับบนแท่นบัวหลวงนั้นถือเป็นความเชื่อสูงสุดในศาสนาของเวียดนามที่ยึดถือกันมาตั้งแต่อดีตกาล สกอตต์ ไรทเธอร์ฟอร์ด (2550: 83) ได้กล่าวให้เห็นว่า “ความเชื่อสูงสุดในระบบศาสนาของเวียดนามไม่ว่าจะนับถือศาสนาใดคือความเชื่อเรื่องสวรรค์ ที่คนเวียดนามเรียกว่า “องเตรย” หรือสวรรค์เทพในรูปบุรุษเพศที่คนเวียดนามสักการะเช่นสร้างด้วยภัตตาหาร สวดขอพรเพื่อความสุขสวัสดิ์และขจัดทุกข์ภัย ตามความเชื่อนี้ องเตรยเป็นผู้กำหนดชะตาของมวลมนุษย์และควบคุมอำนาจที่มองไม่เห็นกับความลับแห่งจักรวาล”

อย่างไรก็ตาม ความเชื่อเกี่ยวกับสวรรค์เทพในภาพของการนับถือพระพุทธเจ้าในโลกสังคมนิยมของเวียดนามในยุคแห่งการปฏิวัติในช่วงทศวรรษ 1960 มีมาตรการปราบปรามองค์กรพุทธศาสนาอย่างรุนแรง นอกจากนี้แล้วในทัศนะของคาร์ล มากซ์ในโลกทัศน์ของประเทศสังคมนิยมที่มีต่อศาสนาก็มักจะนำเสนอให้เห็นภาพของการลดทอนบทบาทหรือทำลายศาสนา ดังมีประโยคที่ว่า “ศาสนาส่งผลดีต่อชนชั้นผู้ถูกกดขี่ เป็นความรู้สึกของโลกที่ไร้หัวใจหัวใจ เป็นจิตวิญญาณของสภาพที่ไร้วิญญาณ มันคือยาฝิ่นของประชาชน” (McLellan, 1980: 23) ด้วยเหตุนี้จึงชี้ให้เห็นว่า ศาสนาตามทัศนะของระบอบคอมมิวนิสต์นั้นเป็นสิ่งที่ดูเหมือนจะเป็นเครื่องมอมเมาประชาชน เป็นยาแก้เจ็บแก้ปวดได้ชั่วคราวชั่วคราวเท่านั้น มิได้เป็นกลจักรสำคัญในการที่จะช่วยขับเคลื่อนสังคมแต่อย่างใด ฉะนั้นภาพของพระพุทธเจ้าในฐานะเป็นผู้ช่วยเหลือในเรื่องเรื่องช่วงที่สองของเหตุการณ์ชีวิตของเต็มจึงไม่มีความจำเป็นที่จะต้องมี เสมือนเป็นการรื้อถอนและลดทอนวัฒนธรรมความเชื่อแบบเก่าให้ลดบทบาทความสำคัญลงไป เพราะหากพระพุทธเจ้ายังอยู่แล้วนั้นก็เหมือนกับเป็นการลดทอนอำนาจพลังที่มีอยู่ในตัวตนของมนุษย์เอง ซึ่งให้ทัศนะของระบอบสังคมนิยมนั้นมองว่ามนุษย์ทั้ง

หญิงชายเป็นพลังในการช่วยปฏิบัติและสร้างความเข้มแข็งให้เกิดขึ้นแก่ชาติบ้านเมืองได้ มนุษย์จึงเป็นผู้สามารถใช้พลังกำลังในการต่อสู้และสร้างความเปลี่ยนแปลงให้เกิดขึ้นได้ มิใช่พระเจ้าหรือสิ่งเหนือธรรมชาติใดๆ

ทัศนะดังกล่าวข้างต้นจึงสอดคล้องกับแนวคิดอุดมการณ์สังคมนิยมเวียดนาม รวมถึงการนำเสนอเนื้อหาทัศนะทางวัฒนธรรมที่เน้นไปที่เรื่องราวของการเมือง มวลชน และความกล้าหาญเด็ดเดี่ยว แสดงให้เห็นการต่อยอดซึ่งกันและกันระหว่างอุดมการณ์ทางการเมืองกับการลดทอนบทบาทความเป็นหญิงให้มีภาพลักษณ์ของความเป็นชายมากขึ้น อีกทั้งยังสื่อให้เห็นการต่อสู้เชิงชนชั้นที่เน้นความเสมอภาคเท่าเทียม เป็นสังคมที่มีวัฒนธรรม ดังที่ หัทย์รัตน์ มั่นอาจ (2549: 116) เสนอว่า

“การมีวัฒนธรรมในระบบสังคมนิยมเวียดนาม หมายถึง การเป็นประชาชนในระบอบสังคมนิยมที่เคารพในความเท่าเทียมของหญิงชาย ความเท่าเทียมของชนชั้น และฐานะทางเศรษฐกิจ ยกย่องชนชั้นชาวนา และชนชั้นแรงงาน ให้ความสำคัญต่อการใช้แรงงานและการทำงานด้วยมือ ล้มเลิกความคิดความเชื่อที่มั่งงาย และการนับถือศาสนาให้เน้นความมีเหตุมีผลที่เป็นวิทยาศาสตร์ อีกทั้งให้มีการเคารพและจงรักภักดีต่อพรรคต่อรัฐ ต่อประเทศชาติ ต่อสังคมส่วนร่วมมากกว่าสังคมส่วนตน”

เมื่อเต็มเปลี่ยนแปลง: การปรับเปลี่ยนภาพลักษณ์ผู้หญิง แบบจารีตสู่ผู้หญิงแบบใหม่

ประเด็นสำคัญที่ผู้เขียนต้องการนำเสนอให้เห็นเกี่ยวกับเรื่องการทำอาหารและการทำงานบ้านของตัวละครเอกหญิงในนิทานเต็มก่ามนอกเหนือจากที่กล่าวมาข้างต้นซึ่งเป็นเหตุการณ์สำคัญในตอนท้ายเรื่องก็คือการสร้าง ความหมายทางเพศอย่างใหม่ในการสร้างตัวตนของความเป็นผู้หญิง

เวียดนามที่แปรเปลี่ยนจากแนวคิดแบบจารีตนิยมที่เคยยึดถือกันมาว่า ภาพลักษณ์ของผู้หญิงจะต้องเป็นเรื่องของการทำงานบ้านงานเรือนการทำครัว หุงหาอาหารเท่านั้น แต่ภาพลักษณ์ของผู้หญิงเวียดนามที่ต้องการให้มีควบคู่ไปกับผู้หญิงในสังคมแบบจารีต นั่นก็คือ ผู้หญิงที่มีจิตใจเด็ดเดี่ยว มิได้ตกเป็นเหยื่อ หรือผู้ถูกระงับแต่เพียงฝ่ายเดียว อันสะท้อนให้เห็นพลังของบทบาท ความสำคัญของผู้หญิงในการขับเคลื่อนการเปลี่ยนแปลงให้เกิดขึ้นแก่ชีวิตของ พวกเธอที่โยงใยกับเรื่องราวทางสังคมด้วยเช่นกัน ดังกรณีเหตุการณ์การฆ่า นองสาวต่างมารดา แล้วนำเอาไปหมักทำเป็นน้ำจิ้มส่งให้แม่เลี้ยงใจร้ายกินเป็น เหตุให้แม่เลี้ยงตกใจตายในที่สุด

“เต็มได้ออกอุบายโดยสั่งให้บ่าวไพร่หาที่ซุดเป็นหลุม โพรงใหญ่พอเหมาะ พร้อมกับให้ต้มน้ำร้อนจนเดือด แล้วบอก ให้กำมลงไปในหลุมให้คนเอาน้ำร้อนมาเทลง ทำให้กำม ตายคาที่ เต็มใช้ชากนั้นหมักเป็นน้ำจิ้มเทใส่ไหส่งกลับไปเป็น ของฝากให้นางแม่เลี้ยง นางแม่เลี้ยงนี้กว่าเป็นของฝากจาก ลูกส่งมาก็เอามากินทุกวัน และชมว่าเป็นน้ำจิ้มอร่อยมาก ภายหลังกินจนหมดเห็นกะโหลกลูกสาวของตน นางตกใจจน สิ้นใจตายในที่สุด” (Minh Quoc, 2014: 30)

จากเนื้อหาข้างต้นนี้ภาพเหตุการณ์การทำอาหาร (น้ำจิ้ม) ในตอนท้าย ของนิทานซึ่งดูผิวเผินก็เหมือนจะเป็นเหตุการณ์สะท้อนขวัญและดูโหดร้ายอยู่ไม่ น้อย อย่างไรก็ตาม หากพิจารณาเชิงสัญลักษณ์เกี่ยวกับเหตุการณ์ในนิทานแล้ว ก็พบว่าประเด็นเรื่องการทำน้ำจิ้มส่งให้แม่เลี้ยงใจร้ายนั้นเป็นการสื่อ ความหมายที่มีความโยงใยกับอุดมการณ์ของรัฐสังคมนิยมเวียดนามได้อย่าง แนบเนียนด้วย กล่าวคือ มีการนำเสนอภาพของแม่เลี้ยงใจร้ายกับน้องเลี้ยงใจโหด ที่แม่จะเป็นสมาชิกในครอบครัว แต่ทว่าบุคคลทั้งสองนี้เสมือนเป็น “ศัตรู” ของเต็ม และบ้านเมืองด้วย ดังจะเห็นได้จากสองแม่ลูกนั้นพยายามฆ่าเต็มและหลอกหลวง ผู้นำคือภริยาเพื่อให้เห็นเองได้เข้ามาครองตำแหน่งมเหสีแทน อนึ่งยังมีความ

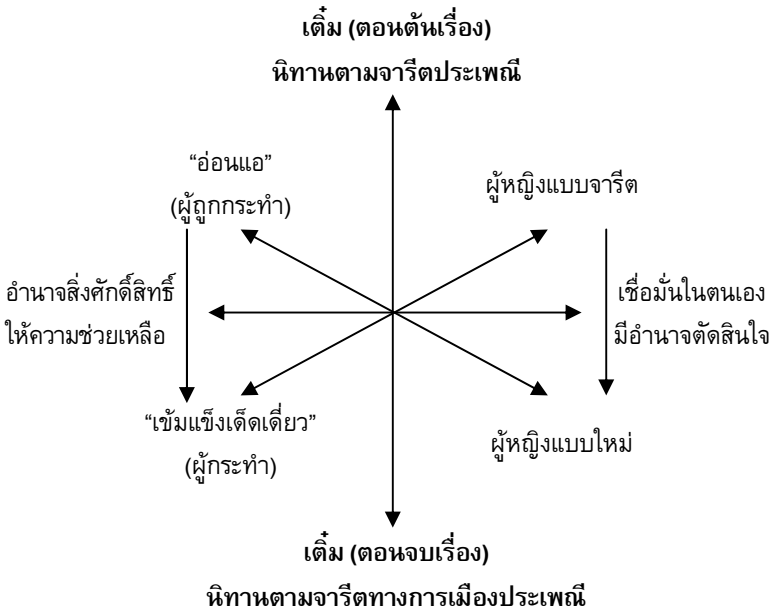
พยายามที่จะสร้างภาพลักษณ์ใหม่ให้แก่ผู้หญิงเวียดนาม (ผ่านเต็ม-ตัวละครเอกหญิง) โดยปฏิเสธแนวคิดแบบจารีตประเพณีที่มองว่าผู้หญิงเป็นช้างเท้าหลัง ภาพลักษณ์ของผู้หญิงในสังคมคอมมิวนิสต์ที่ถูกส่งเสริมก็คือ ภาพแบบสตรีเหล็ก ซึ่งเป็นผู้หญิงที่แข็งแกร่ง กล้าหาญ อดทน และทำงานหนักไม่แพ้ผู้ชาย ภาพเหตุการณ์ตอนท้ายเรื่องที่ผิดเพี้ยนจากตอนต้นเรื่องจึงมีลักษณะเปลี่ยนจากหน้ามือเป็นหลังมือทีเดียว กล่าวคือเต็มเป็นผู้มีจิตใจเด็ดเดี่ยว สามารถตัดสินใจด้วยตัวเองได้โดยไม่ต้องพึ่งพาอำนาจสิ่งศักดิ์สิทธิ์อีกต่อไป และไม่มีภาพของหญิงสาวที่ร้องไห้คร่ำครวญอ่อนแอให้เห็นอีก ลักษณะเช่นนี้จึงสะท้อนให้เห็นว่าการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมหรือการแสดงออกของตัวละครในเรื่องให้สอดคล้องกับอุดมการณ์ของรัฐ กล่าวคือ อุดมการณ์ของสังคมนิยมได้บีบบังคับให้เต็มรับเอาค่านิยมของความเป็นชาย คือ “ความกล้าหาญและเสียสละ” ซึ่งทำให้เต็มต้องปฏิเสธความรัก ความผูกพัน ครอบครัว (แม่เลี้ยงและน้องต่างมารดา) ซึ่งถูกมองว่าเป็นเรื่องส่วนตัวให้หมดสิ้นไปผ่านภาพลักษณ์ของการกำจัดแม่เลี้ยงใจร้ายและน้องสาวต่างมารดาที่มีจิตใจโหดเหี้ยม

ภาพลักษณ์ของเต็มในฐานะผู้หญิงที่มีบทบาทเป็นพระมเหสีเคียงคู่พระมหากษัตริย์ในนิทานที่พลิกผันเช่นนี้จึงมีนัยของภาพลักษณ์ใหม่ที่สะท้อนให้เห็นอิทธิพลของระบบคิดแบบคอมมิวนิสต์เวียดนามที่ต้องการชี้้นำให้ผู้หญิงเข้ามามีส่วนช่วยในการสร้างชาติด้วย นัยทางการเมืองและวัฒนธรรมในการนำเสนอภาพตัวตนของเต็มในฐานะนางเอกจึงเป็นเสมือนการประดิษฐ์สร้างภาพลักษณ์ของผู้หญิงที่เกิดขึ้นตามแนวคิดใหม่ด้วยการจัดระเบียบและควบคุมพฤติกรรม การแสดงออกของผู้หญิงที่อ่อนแอและมักจะถูกกดขี่รังแกข่มเหง ทารุณกรรม จิตวิญญาณของเต็มที่สะท้อนผ่านการกระทำในตอนท้ายเรื่องจึงสื่อให้เห็นถึงการตอบโต้ แข็งขืนต่ออำนาจการครอบงำที่พยายามลดทอนความเป็นมนุษย์ซึ่งสะท้อนให้เห็นอำนาจทางการเมืองที่แทรกเข้ามาในการสร้างตัวตนของตัวละครเอกและเค้าโครงเรื่องของนิทานได้อย่างน่าสนใจ

ตั้งที่กล่าวมาแล้วข้างต้นว่า ภาพของเต็มในฐานะที่เป็นนางเอกที่ปรากฏในตอนต้นเรื่องถูกนำเสนอในลักษณะที่ตรงข้ามอย่างชัดเจนกับภาพเต็มในตอนท้ายเรื่องของนิทานพื้นบ้านเวียดนามเรื่องนี้ โดยภาพตอนต้นเรื่องนั้นเต็มเป็นตัวแทนของผู้หญิงอ่อนแอ ดังจะเห็นมีภาพซ้ำๆ ที่เต็มร้องไห้ ถูกกลั่นแกล้ง และได้รับการช่วยเหลือจากอำนาจเหนือธรรมชาติอยู่เสมอ ขณะที่ภาพเต็มในตอนท้ายเรื่องนั้นดูแตกต่างไปจากที่กล่าวมาข้างต้น กล่าวคือ เต็มกลายเป็นตัวแทนของความเด็ดเดี่ยวและเข้มแข็ง ซึ่งมีลักษณะของความเป็นผู้กล้าหาญต่อสู้เพื่อกำจัดสิ่งที่เป็นปฏิปักษ์ เป็นศัตรูที่สร้างความเดือนร้อนให้เกิดแก่ชีวิตของตน อีกทั้งยังแสดงให้เห็นความคิดคำนึงที่ให้ความสำคัญแก่การเมืองมากกว่าเรื่องส่วนตัวซึ่งสอดคล้องกับอุดมการณ์พรรคคอมมิวนิสต์ (ซุติมา ประกาศวุฒิสาร, 2554: 228) ลักษณะที่แตกต่างระหว่างภาพลักษณ์ของนางเอกตอนต้นเรื่องกับตอนท้ายเรื่องเช่นนี้ จึงแสดงให้เห็นความเคลื่อนไหวของการนำเสนอภาพลักษณ์ผู้หญิงเวียดนามในนิทานที่มึนัยของความเป็นสังคมจารีตประเพณีและความเป็นสังคมการเมืองที่ซ้อนทับกันอยู่ในเรื่องเล่านิทาน ดังจะเห็นได้จากฉากการปิดเรื่องที่เต็มได้ฆ่าน้องสาวต่างมารดาที่มีบทบาทเป็น “นางร้าย” ของเรื่อง แล้วนำเอาชิ้นเนื้อทำเป็นน้ำจิ้มให้แม่เลี้ยงใจร้ายกินลูกตนเอง จนเป็นเหตุให้นางรู้ความจริงภายหลังจนอกแตกตายตามไปด้วย ลักษณะของการกลับหัวกลับหางในเรื่องเล่านิทานเรื่องนี้แสดงให้เห็นวิธีคิดสองแบบ แบบหนึ่งเป็นโลกทัศน์ของสังคมแนวจารีตประเพณีที่ปรากฏภาพเต็มในช่วงต้นเรื่องที่เป็นลูกสาวจะต้องคอยทำงานบ้าน ทำอาหารการกินต่างๆ รวมทั้งต้องเชื่อฟังผู้ที่มีบทบาทเป็นแม่ถึงแม้จะเป็นแม่เลี้ยงก็ตาม ฉะนั้นวิธีคิดแบบแรกนั้นเป็นการเน้นย้ำให้เห็นภาพของลูกสาวที่ดี ภาพเหตุการณ์ในตอนต้นเรื่องของนิทานเรื่องนี้ได้พยายามนำเสนอให้เต็มมีวิธีคิดแบบจารีตประเพณีที่ยังยึดมั่นอยู่ในเรื่องของการเป็นผู้หญิงที่จะต้องดูแลการบ้านการเรือนซึ่งมักถูกผูกโยงกับเรื่องของความอ่อนแอไม่สามารถช่วยเหลือตัวเองได้ซึ่งจะต้องพึ่งพาอำนาจศักดิ์สิทธิ์เหนือธรรมชาติให้ดลบันดาลความช่วยเหลืออยู่เสมอๆ

ในทางตรงกันข้ามภาพลักษณ์ของเต๋มในตอนท้ายเรื่องที่มีลักษณะเชิงลบนั้นดูเหมือนจะเป็นการกระทำที่รุนแรงและดูโหดร้ายมากเมื่อเทียบกับเหตุการณ์การนำเสนอภาพลักษณ์ของเต๋มในตอนต้นเรื่อง โดยหากวิเคราะห์ร่วมกับเหตุการณ์ที่เต๋มต้องการอยู่ร่วมกับสามีผู้เป็นพระเจ้าแผ่นดิน นางมีบทบาทเป็นแม่เหล็กที่จะต้องดูแลบ้านเมืองและปกป้องแผ่นดินให้มีความร่มเย็นเป็นสุข ก็อาจมองได้ว่า ภาพลักษณ์ของเต๋มในตอนท้ายเรื่องแสดงให้เห็นถึงความเด็ดเดี่ยวและเข้มแข็ง การสร้างพลังแห่งความเป็นผู้หญิงในโลกของสังคมนิยมคอมมิวนิสต์จึงส่งผลทำให้เกิดภาพของนางเอกในนิทานพื้นบ้านที่จะต้องมีความผิดแผกไปจากผู้หญิงในแนวจารีตประเพณีกลายเป็นหญิงแกร่งและอาจหาญ การจบเรื่องโดยนำเสนอเต๋มให้กลายเป็นผู้หญิงกล้าเช่นนี้จึงแสดงให้เห็นถึงนัยของความเป็นหญิงในระบบการเมืองคอมมิวนิสต์ได้อย่างน่าสนใจ อนึ่ง ภาพเหตุการณ์การตอบโต้การกระทำของน้องสาวใจโหดกับแม่เลี้ยงใจร้ายจนทั้งสองต้องถึงแก่ความตายนั้นก็เป็นเพียงพฤติกรรมตัวละครเชิงสัญลักษณ์ที่สื่อความคิดเท่านั้นโดยสื่อให้เห็นว่าเหตุการณ์นี้ไม่ใช่เป็นเพียงของการต่อสู้เชิงความคิดทางวัฒนธรรมเพื่อเปลี่ยนแปลงสังคมและอุดมการณ์ครอบงำสถานภาพที่ไม่เป็นธรรม เพื่อคัดง้างกับมโนทัศน์แบบจารีตนิยมของภาพลักษณ์ทางเพศของผู้หญิงในวิถีประเพณีที่ถูกเบียดขับและกดขี่ความเป็นหญิงทางการเมืองและทำให้ความเป็นหญิงในแบบจารีตประเพณีนั้นกลายเป็นสิ่งที่ไร้ชีวิตและอ่อนแอ (ปิ่นแก้ว เหลืองอร่ามศรี, 2552: 19) ด้วยเหตุนี้ความเป็นหญิงในมิติทางการเมืองจึงเป็นการนำเสนอให้เห็นภาพการคัดง้างของผู้หญิงที่มีพลังเคลื่อนไหวทางสังคมที่มากกว่า

ทั้งนี้ หากวิเคราะห์ให้เห็นภาพความเคลื่อนไหวของเต๋มในฐานะนางเอกของเรื่อง จะพบว่ามีการนำเสนอให้เห็นว่าเนื้อเรื่องนิทานต่างประกอบสร้างขึ้นจากปฏิสัมพันธ์ของวิคิดสำคัญสองแบบ ได้แก่ “ความเป็นสังคมนิยมแบบจารีต” กับ “ผู้หญิงแนวชนบทประเพณี” ซึ่งดูแตกต่างกันผืนไปจากภาพของ “ความเป็นสังคมนิยมแบบใหม่” กับ “ผู้หญิงแนวการเมืองสังคมนิยม” ซึ่งเน้นการมีบทบาทความสามารถในการต่อสู้เพื่อลดความเหลื่อมล้ำทางสังคม ดังแผนภาพ

บทสรุป

เต็มกำม เรื่องเล่านิทานพื้นบ้านเวียดนามที่ดู “ธรรมดา” เรื่องนี้ ได้สื่อให้เห็นถึงความพยายามที่จะปลดแอกจากความอยู่ติธรรมของแม่เลี้ยงใจร้ายด้วยการแข็งข้อต่ออำนาจ ภาพการโค่นล้มอำนาจของแม่เลี้ยงใจร้ายและน้องสาวต่างมารดาที่มีจิตใจโหดเหี้ยมนั้นสื่อให้เห็นการต่อสู้เพื่อความก้าวหน้า หลุดพ้นเพื่อให้ได้ภราดรภาพ ความเสมอภาคเท่าเทียม (สุรพงษ์ ชัยนาม, 2553: 192) อันเป็นอุดมการณ์ทางการเมืองแบบสังคมนิยมคอมมิวนิสต์ในการนำเสนอและการประกอบสร้างภาพผู้หญิงในมิติทางการเมืองที่ซ่อนแฝงเอาไว้ผ่านเรื่องเล่านิทานที่ต้องการนำเสนอ “ผู้หญิงแบบใหม่” ที่มีจิตใจเด็ดเดี่ยว อาจหาญ ในฐานะเป็นแรงกำลังของประเทศชาติ เป็นผู้มีความสามารถในการที่จะช่วยพลิกผันสร้างความเปลี่ยนแปลงให้เกิดขึ้นแก่บ้านเมืองของตนโดยอาศัยเรื่องเล่านิทานพื้นบ้านที่รู้จักกันอย่างแพร่หลายและกว้างขวางในประเทศเวียดนามเป็นเครื่องมือในการอำพรางอุดมการณ์ทางการเมืองแบบสังคมนิยมเอาไว้อย่างแนบเนียน

ทั้งนี้ความคิดเกี่ยวกับผู้หญิงในสังคมนิยมปัจจุบันของเวียดนามนั้น พบว่าผู้หญิงกำลังถูกเปลี่ยนแปลงในระดับนโยบายของรัฐ ที่สนับสนุนความเท่าเทียมกันของหญิงชาย มีบทบาททางการเมืองเพิ่มขึ้น (ศิลปกิจ ตีฆันติกุล, 2546: 183) ความเด็ดเดี่ยว กล้าหาญ และสำนึกถึงผลประโยชน์ส่วนร่วมมากกว่าส่วนตนจึงถือเป็นคุณสมบัติอีกอย่างหนึ่งที่สำคัญของผู้หญิงในแนวคิดอุดมการณ์ทางสังคมและการเมืองในระบบสังคมนิยมเวียดนาม

ด้วยเหตุนี้ นิทานเต็มก้ามที่ถูกปรุแต่งให้มีกลิ่นอายของอุดมการณ์ทางการเมือง ตลอดจนความคิดและค่านิยมแห่งยุคสมัยเข้ามาปะปนอยู่ด้วย หรือมีภาพของความพยายามที่ต้องการจะปลดแอกจากศัตรูที่เข้ามาทำร้ายนั้นได้สะท้อนให้เห็นการเลือกหยิบยกเอาผลงานทางวัฒนธรรม ซึ่งในที่นี้หมายถึงนิทานเต็มก้ามมาโยงใยกับประเด็นเรื่องการสร้างชาตินิยม โดยมีการสร้างสรรค์เนื้อหาของเรื่องในตอนจบสอดคล้องกับอุดมการณ์ตัวตนความเป็นผู้หญิงที่อยู่ภายใต้อุดมการณ์แห่งรัฐสังคมนิยมเวียดนาม ฉะนั้น นิทานเต็มก้ามที่ตีพิมพ์เผยแพร่อยู่ในทุกวันนี้จึงเป็นเสมือนชุดความรู้ทางวัฒนธรรมประเภทเรื่องเล่านิทานของเวียดนาม ซึ่งมีอิทธิพลทั้งโดยตรงและโดยอ้อมต่อการนำเสนออัตลักษณ์ความเป็นผู้หญิงเวียดนามที่มีรูปแบบเปลี่ยนแปลง ไม่หนึ่งตายตัว และยังเป็นเครื่องมือสร้างความหมายใหม่ให้แก่อัตลักษณ์ความเป็นผู้หญิงเวียดนามที่มีส่วนร่วมในการปฏิวัติวัฒนธรรมอีกด้วย ท้ายสุดยังเป็นการเปิดโอกาสให้ทั้ง “ภาพ” และ “ตัวตน” ของผู้หญิงในโลกนิทานพื้นบ้านของเวียดนามนั้นได้นำเสนอต่อเยาวชนและประชาชนในยุคร่วมสมัยนี้ด้วย

บรรณานุกรม

ภาษาไทย

- กัจจกร หลุยยะพงศ์. 2556. ภาพยนตร์กับการประกอบสร้าง **ผู้คน ประวัติศาสตร์ และชาติ**. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ชุตินา ประภาศุภนิสาร. 2554. ก่อร่าง สร้างเรื่อง: เรื่องเล่า **อัตลักษณ์ และชุมชนใน** **วรรณกรรมสตรีชายขอบ**. กรุงเทพฯ: คบไฟ.
- นพพร ประชากุล. 2552. **ยอกอักษร ย้อนความคิด เล่ม 1**. กรุงเทพฯ: อ่านและวิภาษา.
- ปิ่นแก้ว เหลืองอร่ามศรี. 2552. “นิเวศและเพศสภาวะกับเสียงที่เงียบหายไปในสตรีนิยม และขบวนการสิ่งแวดล้อมไทย.” **จุดยืน 3**: 1-28.
- พิษณุ จันทร์วิทัน. 2554. **ยลญวน**. กรุงเทพฯ: เนชั่น มัลติมีเดีย กรุ๊ป.
- ศิลปกิจ ตี๋ขันติกุล. 2546. **หุ่นน้ำเวียดนาม**. กรุงเทพฯ: กองทุนอินทร์-สมเพื่อการวิจัยทางมานุษยวิทยา.
- สกอตต์ รัทเธอร์ฟอร์ด (บรรณาธิการ). 2550. **เวียดนาม**. แปลโดย สุพรรณิ ปิ่นมณี. กรุงเทพฯ: หน้าต่างสู่โลกกว้าง.
- สรตี ปรีชาปัญญากุล. 2555. “ต่างประเทศ ต่างถิ่น แต่ที่จริงเรื่องเดียวกัน.” ใน **ตรีศิลป์ บุญขจร, บรรณาธิการ. วรรณสารอาเซียน: สายสัมพันธ์และ** **สตรีวิถี รวมบทความวรรณกรรมอาเซียน 10 ชาติ**. กรุงเทพฯ: ศูนย์วรรณคดีศึกษา คณะอักษรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- สุรพงษ์ ชัยนาม. 2553. **มาร์กซ์และสังคมนิยม**. พิมพ์ครั้งที่ 3. กรุงเทพฯ: ศยาม.
- เสาวลักษณ์ อนันตศานต์. 2540. **จากชินเดอเรลลาถึงปลาบู่ทอง**. กรุงเทพฯ: ไทยวัฒนาพานิช.
- หทัยรัตน์ มั่นอาจ. 2549. **การสร้างอุดมการณ์ชาติเวียดนามผ่านการศึกษา** **ภาคบังคับระหว่างปี ค.ศ.1975-2003**. วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาภูมิภาคศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- นางอัมพรเหียงวน. **มัดคุเทศก์ชาวโฮจิมินห์ ประเทศเวียดนาม**. 2557. **สัมพันธ์**. 21 พฤษภาคม 2557.

ภาษาอังกฤษ

Hien V. Ho. 2014. **Tấm Cám: The Tale of Vietnamese Cinderella**. [Online]
http://www.advite.com/tam_and_cam.htm

Huu Ngoc. 2012. "The Vietnamese Cinderella", In **Vietnam Cultural Wisdom**.
(November-December).

McLellan, David. 1980. **The Thought of Karl Marx**. Hong Kong: Papermac.

Minh, Quoc. 2014. **Tấm Cám: The Ancient Vietnamese Cinderella Story**.
Viet Nam: TNHH In &DVM PhuThinh.